

odpowiedzialność jaka spoczywa na nauczycielach podczas toku kształcenia. Młodzi ludzie już od początkowych etapów powinni być świadomi zagrożeń i wrażliwi na piękno przyrody, gdyż tylko prawidłowe oddziaływania na nich od wczesnych lat dzieciństwa dają pozytywne efekty.

„Edukacja ekologiczna ma największą szansę powodzenia, jeżeli prowadzi się ją w miejscu, gdzie ludzie mieszkają, uczą się, pracują i wypoczywają.”
(*Polityka edukacji ekologicznej, 1997*)

LITERATURA

- [1] Pearson A. T.: Nauczyciel – teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli, WSiP, s. 11, Warszawa 1994
- [2] Banach Cz.: Edukacja nauczycielska dla reformy i rozwoju edukacji w Polsce, [w:] Kompetencje zawodowe nauczycieli a problemy reformy edukacyjnej, Red. E. Sałata, Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji, s. 9, Radom 2000
- [3] Bielska A.: Rola Ministerstwa Środowiska w Kształtowaniu Świadomości Ekologicznej Społeczeństwa, Edukacja Biologiczna i Środowiskowa. Kwartalnik dla Nauczycieli, nr 3 (19), s. 25, 2006
- [4] Bielska A.: Rola Ministerstwa Środowiska w Kształtowaniu Świadomości Ekologicznej Społeczeństwa, Edukacja Biologiczna i Środowiskowa. s. 25, Kwartalnik dla Nauczycieli, nr 3 (19), 2006
- [5] Cichy D.: Edukacja Środowiskowa — Dylematy Realizacyjne Agendy 21, [w:] Edukacja środowiskowa. Agenda 21 — realizacja zadań edukacyjnych, Materiał z konferencji 5—7 maja 1997. Jedlnia — Letnisko. Red. D. Cichy, s. 8 Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 1997
- [6] Tkaczyk L.: Kompetencje nauczyciela a edukacja dla zrównoważonego rozwoju, [w:] Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju, Red. D. Cichy, Instytut Badań Edukacyjnych, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, s. 128, Warszawa 2005
- [7] Gabryś E.: Rola nauczycieli w edukacji środowiskowej dla zrównoważonego rozwoju, [w:] Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju, Red. D. Cichy, Instytut Badań Edukacyjnych, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, s. 136, Warszawa 2005
- [8] Buchcic E.: Przygotowanie nauczycieli do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, [w:] Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju, Red. D. Cichy, Instytut Badań Edukacyjnych, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, s. 114, Warszawa, 2005
- [9] Stoczkowska R.; Obrębska M.: Rola dyrektora szkoły w kształceniu środowiskowym, [w:] Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju, Red. D. Cichy, Instytut Badań Edukacyjnych, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, s. 122, Warszawa, 2005
- [10] Buchcic E.: Przygotowanie nauczycieli do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, [w:] Edukacja środowiskowa wzmocnieniem zrównoważonego rozwoju, Red. D. Cichy, Instytut Badań Edukacyjnych, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, s. 112, Warszawa, 2005
- [11] Strumińska-Doktór A.: Edukacja przyrodnicza w środowisku lokalnym. *Edukacja Biologiczna i Środowiskowa* nr 2, s. 93–94, 2006

ANNA STRUMIŃSKA-DOKTÓR

Dialog między szkołą a środowiskiem lokalnym

Misją edukacji, czyli nadrzędnym jej celem jest doskonalenie możliwości człowieka oraz jakości jego życia. Nie ma dobrej edukacji bez dobrej szkoły, a wysoką jakość jej pracy gwarantują dobrzy nauczyciele [4]. Natomiast dialog - jako wymiana informacji między wszystkimi komponentami środowiska lokalnego - jest podstawą funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie. Jakość edukacji, która przez wszystkich przedstawicieli społeczeństwa jest odbierana przez pryzmat jej przydatności w życiu, wpływa na umiejętności potrzebne do radzenia sobie we współczesnym świecie. Edukacja środowiskowa powinna zmierzać do ścisłego powiązania nauczania z otaczającą rzeczywistością, skupiając czynności na problemach środowiska, które wynikają z potrzeb określonych grup ludzi, a następnie analizować te problemy, znajdować stanowisko międzydyscyplinarne i globalne [2].

Obecnie wiele uwagi poświęca się wzajemnym relacjom między szkołą, rodzicami uczniów a środowiskiem lokalnym. Często w publikacjach pojawia się tematyka związana z prawami rodziców do wyrażania opinii na temat procesu wychowawczego i dydaktycznego prowadzonego przez szkołę. Rodzice chcą mieć pozycję rzeczywistych partnerów w szkole, dlatego chętnie deklarują chęć pomocy poprzez udział w realizacji programu wychowawczego szkoły i klasy. Szkoda, że często ta współpraca

kończy się na uczestniczeniu na pierwszym wrześnieowym zebraniu. Trudnym zadaniem jest zapoznanie rodziców z prawem wewnątrzszkolnym oraz obowiązującym prawem oświatowym, gdyż są nim mało zainteresowani, wręcz proszą wychowawców prowadzących zebrania, aby nie przedstawiali dokładnie informacji na ten temat i nie przedłużali spotkań. Zgodnie z zapisami w Podstawie Programowej (2002) nadrzędnym celem działań edukacyjnych szkoły jest wszechstronny rozwój ucznia. Takie założenie powinno także towarzyszyć wszystkim podejmowanym przez rodziców działaniom.

Systemowo losami dzieci w wieku szkolnym zajmują się nauczyciele i władze samorządowe, wspomagając swoimi działaniami rodziców. Funkcjonowanie wychowawcze rodziny w stosunku do dzieci różni się zasadniczo od wychowania szkolnego [3]. W domu rodzinnym powinny one przejść pierwszy szlif, związany z kształtowaniem postaw i nawyków. Tu uczą się elementarnych umiejętności niezbędnych do pokonania codziennych trudności oraz do komunikowania się ze społecznością. W rodzinie dzieci - poprzez uczestniczenie w życiu codziennym - spontanicznie przejmują zachowania domowników, w tym – niestety - także nie zawsze dobre przyzwyczajenia. Ze względu na znaczącą rolę rodziców w wychowaniu i nauczaniu ważne jest, aby oprócz tradycyjnych wzorów rodziny poznawali oni nowe spojrzenie na wychowanie i byli otwarci na wskazania pedagogów.

Mgr Anna Strumińska-Doktór – Szkoła Podstawowa nr 148 w Warszawie, dyrektor szkoły, nauczyciel przyrody

Postawy rodziców wobec dziecka w ogromnym stopniu decydują o jego przyszłości, o powodzeniu w szkole i o uczestnictwie w społeczeństwie. W najwcześniejszym dzieciństwie to rodzice są pierwszym ogniwem, łączącym małe dziecko ze społecznością lokalną, uczą, jak zdobyć umiejętności podejmowania decyzji oraz trafnych wyborów i rozwiązywania problemów w późniejszym samodzielnym życiu.

Proces edukacyjny zakłada kształcenie postaw uczestniczenia we wspólnocie, w grupie o podobnych potrzebach i zainteresowaniach, uczących solidarności, konstruktywnego sprzeciwu i dialogu. Wiąże się one z postawą gotowości do bezinteresownego działania na rzecz drugiego człowieka, odpowiedzialności za siebie i innych oraz umiejętności komunikacji społecznej i liczenia się ze zdaniem pozostałych członków grupy. Edukacja szkolna, żeby była efektywna i kształtująca partnerskie stosunki pomiędzy uczniami, nauczycielami i rodzicami, musi opierać się na podejmowaniu podobnych zadań wychowawczych.

Kontakt ze szkołą jest dla dziecka wejściem w inny, dotąd nieznan świat, pełen tajemnic i nowych kontaktów społecznych. Rodzice spodziewają się, że szkoła wspomże działania wychowawcze rodziny, która nie zawsze może realizować je na miarę wzrastających oczekiwań społecznych. Dla niektórych rodziców jest sprawą oczywistą, że szkoła - jako instytucja profesjonalnego wychowania - swoje zadania może skutecznie pełnić jedynie we właściwej współpracy ze swym środowiskiem [3]. Proces uczenia się jest najbardziej skuteczny, gdy rodzina i nauczyciele pracują na gruncie tych samych wartości. Szkoła działa na bazie środowiska i razem z nim, wspiera dom rodzinny poprzez rozszerzanie wiedzy wyniesionej z domu, utrwalanie nawyków i zachowań. W swojej pracy wychowawczej i dydaktycznej korzysta z możliwości i zasobów społeczności lokalnej. Nie jest obojętna na zapotrzebowanie społeczne, reaguje aktywnie na oczekiwania środowiska i poszukuje nowych rozwiązań. Rozwój osobowości, chęć pokonywania trudności i umiejętność rozwiązywania problemów zależy w dużym stopniu od sukcesów szkolnych.

Szkoła jest miejscem, w którym następuje rozwój społeczny i odgrywa bardzo ważną rolę w ogólnym rozwoju jednostki. Dzięki niej poszerza się krąg znajomych i przyjaciół, a kontakty z rówieśnikami wymuszają zmiany w zachowaniu. W trakcie codziennych obowiązków i uczestniczeniu w życiu towarzyskim szkoły, uczniowie uczą się niezależności i współzależności. Możliwości pomyślnego rozwoju osobistego ściśle wiążą się z klimatem społecznym oraz stosunkami międzyludzkimi w szkole i otoczeniu, z którym jest ona powiązana [5].

Środowisko, w jakim przebywa dziecko od pierwszej chwili po urodzeniu, to świat istniejący wcześniej – świat przyzwyczajęń, wierzeń i przyjętych wzorów wychowania. Środowisko wychowawcze od pierwszych chwil wywiera duży wpływ na kształtowanie osobowości dzieci. Uczą się one zachowań poprzez obserwację i naśladowanie osób, które są dla nich ważne – rodziców i nauczycieli. Powinni być więc oni partnerami w oddziaływaniu na dziecko. Dla pedagoga wielkie znaczenie ma pełne poznanie dziecka oraz środowiska, w jakim spędza ono czas. Rodzice mogą udzielić wielu informacji, które wpłyną na rodzaj podejmowanych działań i będą skutkować sukcesami wychowawczymi w pracy z dziećmi.

Często pojawiające się trudności wychowawcze są efektem błędów wychowawczych rodziców lub innych członków rodziny. Istotnym czynnikiem warunkującym prawidłowe wrażliwość dziecka, jest nastawienie rodziców i nauczycieli na porozumiewanie się z dzieckiem. Ważną rolę może odegrać tu wychowawca.

Najważniejszymi czynnikami, które warunkują prawidłowy rozwój i chronią dziecko przed zachowaniami problemowymi są:

- silna więź emocjonalna z rodzicami,
- zainteresowanie nauką szkolną,
- możliwość spędzania wolnego czasu w sposób zorganizowany,
- nawiązanie kontaktów rówieśniczych,
- poszanowanie prawa, norm, wartości i autorytetów społecznych,
- przynależność do grupy o podobnych zainteresowaniach,
- świadomość współdziałania rodziców i nauczycieli.

Szkoła - mając na uwadze konieczność przygotowania dzieci do funkcjonowania w społeczeństwie - podejmuje szereg działań w kierunku wszechstronnego rozwoju oraz współdziałania na rzecz tworzenia w świadomości uczniów zintegrowanego systemu wiedzy, umiejętności i postaw. Rodzice i nauczyciele starają się zaspokoić potrzeby poznawcze, co wpływa na rozwój uczniów, determinuje wysiłek i aktywność.

Dzieci, które mają rozwinięte potrzeby poznawcze, są zainteresowane otaczającym je światem, a analiza złożoności zjawisk oraz eksperymentowanie i rozwiązywanie trudnych problemów sprawia im radość. Nauczyciele wiedząc, że funkcjonowanie we współczesnym świecie wymaga od dzieci wielu umiejętności, podejmują pewne działania, które pozwolą na:

- zrozumienie złożonych treści,
- łatwość logicznego i abstrakcyjnego myślenia,
- umiejętność koncentracji na ważnym problemie,
- wnikliwą obserwację,
- wyciąganie trafnych wniosków, sądów i ocen,
- rozwijanie pamięci,
- zwiększenie tempa pracy.

Wychodząc naprzeciw potrzebom uczniów nauczyciele starają się rozbudzić w nich zainteresowanie sprawami środowiska, w którym żyją oraz je rozwijać. Aktualnie narasta konieczność przewartościowania postaw człowieka względem środowiska. Spójny system edukacji i wychowania środowiskowego, działania kształcące postawy i wartości powinny być akceptowane i realizowane przez nauczycieli, wychowawców i rodziców. Wszystkie instytucje środowiska lokalnego poprzez zaangażowanie rozszerzają możliwości oddziaływania wychowawczego stosując: atrakcyjne zajęcia, pracę w terenie, zakup nagród, pomocy dydaktycznych i okazji naturalnych.

Życie szkoły jest odbiciem kontaktów społecznych i zaangażowania środowiska lokalnego. Niezwykle istotne są wzajemne relacje między instytucjami wspomagającymi szkołę w działalności edukacyjnej (rys. 1). Dla efektywnego funkcjonowania szkoły ważne są kontakty z różnymi instytucjami i korzystanie z bogatej oferty zajęć, które stymulują i motywują do podejmowania ciekawych przedsięwzięć.

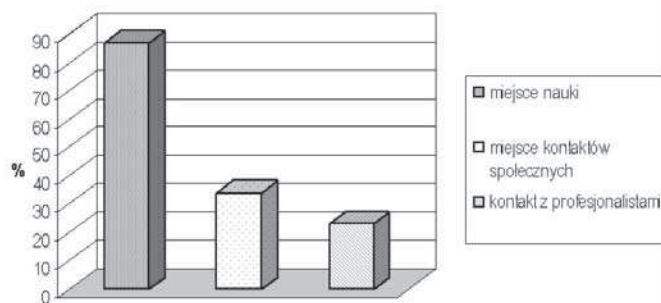
W październiku i listopadzie 2006 roku przeprowadzono badania metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem

Rys. 1. Instytucje działające w środowisku lokalnym i współpracujące ze szkołą

techniki ankietowania i analizy dokumentów w 11 warszawskich szkołach.

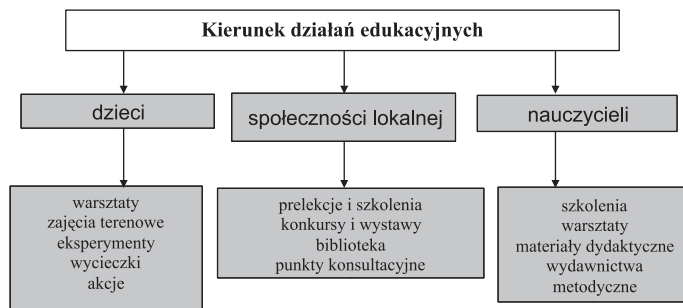
Z analizy wyników badań wynika, że placówki podejmują współpracę ze środowiskiem lokalnym. W zależności od priorytetów szkolnych nasilenie działań prośrodowiskowych w różnych szkołach ma odmienny charakter. 61% rodziców oceniając działanie szkoły skierowanej na współpracę ze środowiskiem lokalnym wskazało współpracę z rodziną (rys 2). Blisko 59% respondentów widzi współpracę własnej szkoły z pobliskimi szkołami. Co czwarty badany wymienił jako partnerów współpracy instytucje działające w środowisku lokalnym, a co piąty wskazał współpracę szkoły z pobliskimi szkołami i uczelniami.

Rys. 2. Partnerzy szkoły ze środowiska lokalnego

Podniesienie efektywności procesu wychowawczego wydaje się możliwe dzięki sposobnościom, jakie stwarza środowisko w miejscu zamieszkania. Warunkiem powodzenia idei wychowawczych jest ścisła współpraca szkoły ze społecznością lokalną. Współdziałanie wpływa na rozwój postaw prospołecznych dzieci i przygotowuje je do uczestnictwa w różnych formach życia zbiorowego.

Działania podejmowane przez szkołę we współpracy z innymi instytucjami ze środowiska lokalnego skierowane są do różnych grup (ryc. 3). W pierwszej kolejności edukacją objęci są nauczyciele, którzy mogą brać udział w szkoleniach i warsztatach. Ich celem jest ukazanie możliwości wykorzystywania środowiska lokalnego jako terenu dydaktycznego do nauczania historii i przyrody oraz realizacji tematyki ekologicznej. Nauczyciele otrzymują także materiały dydaktyczne oraz publikacje.

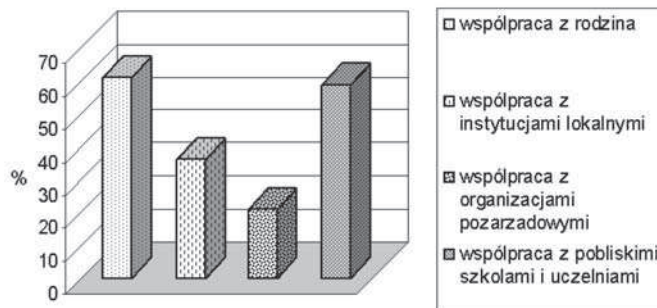
Rys. 3. Kierunki działań edukacyjnych podejmowanych przez szkołę

Dla uczniów są przygotowywane warsztaty. Stanowią one doskonałe uzupełnienie wiedzy zdobytej na lekcjach. Prowadzone są metodami aktywizującymi grupę, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia. Kolejną propozycją dla uczniów są zajęcia w terenie, które urozmaicają szkolną codzienność i pozwalają na eksperymentowanie i przeprowadzanie doświadczeń. Ważnym elementem edukacji środowiskowej jest bezpośrednie poznawanie najbliższego środowiska poprzez wycieczki, akcje środowiskowe i spotkania z aktywnymi przedstawicielami społeczności lokalnej.

Dorośli część społeczeństwa ma możliwość korzystać z prelekcji i szkoleń prowadzonych przez nauczycieli i specjalistów zapraszanych przez szkołę. Najaktywniejsi biorą udział w konkursach przygotowywanych dla mieszkańców oraz korzystają z publikacji znajdujących się w bibliotece. Przy wsparciu instytucji lokalnych są organizowane punkty konsultacyjne dla społeczności lokalnej, udzielające porad z zakresu edukacji ekologicznej, przyrodniczej i rolniczej.

Mimo zgłoszonych przez nauczycieli działań podejmowanych na rzecz środowiska, rodzice będący przedstawicielami społeczności lokalnej nie postrzegają szkoły jako centrum informacji o działaniach podejmowanych na rzecz i przy współdziałaniu aktywnej części środowiska lokalnego.

Rodzice mieli możliwość ocenić szkołę pod kątem spełnianej funkcji (rys. 4). Aż 87% respondentów uważa, że szkoła to miejsce nauki. Co trzeci badany traktuje ją jako miejsce kontaktów społecznych, a co czwarty widzi możliwość kontaktów z profesjonalistami.

Rys. 4. Profil środowiska jakie pełni szkoła

Edukacja środowiskowa zawiera w swojej treści aspekty: biologiczny, abiotyczny, zoologiczny i społeczny [2]. Obecnie od młodego człowieka, wchodzącego w dorosłe życie, oczekuje

się umiejętności przetrwania w zmieniającej się rzeczywistości, wśród różnych ludzi, sprzecznych decyzji, podejmowanych często za późno. Rodzina i szkoła musi przygotować dziecko do funkcjonowania we współczesnym świecie. Ważne jest wykształcenie umiejętności działania i socjalizacji w grupie, podejmowania różnych ról i przestrzegania norm. Przy tak wielu wymaganiach, jakie stawia przed każdym z nas życie, jest niezbędne, aby oprócz koniecznych umiejętności pozwalających żyć we współczesnej cywilizacji, jednostka umiała odnaleźć siebie. W szkole jest miejsce na wskazanie sposobów odreagowania sytuacji stresowych poprzez prowadzenie zajęć antystresowych, szczególnie przed większymi i ważniejszymi sprawdzianami i konkursami. Nie jest dobrym rozwiązaniem ochrona i unikanie stresu, bo dorosłe życie nie niesie ludziom aktywnym takich możliwości. Rozwijanie zainteresowań i wskazanie sposobów zagospodarowania wolnego czasu w tak szybko płynącym życiu ma niezwykle znaczenie w zachowaniu higieny psychicznej. Poprzez działania w grupie dzieci uczą się komunikowania, a przez obserwację poznają znaczenie wymiany informacji między szkołą a środowiskiem. Dla nich dobrym sposobem zarówno odreagowania przeżyć dnia codziennego, jak i zagospodarowanie czasu przeznaczanego na wypoczynek po intensywnej pracy umysłowej, jest spędzanie czasu wolnego na świeżym powietrzu. Oprócz zabaw sportowych wielkim zainteresowaniem cieszą się wycieczki, spacer, a nawet prace wykonywane na rzecz środowiska. Działania szkoły powinny wykorzystać dziecięcą ciekawość świata przyrody, środowiska lokalnego i zjawisk w nim zachodzących w kształtowaniu nawyków i zachowań wpływających na późniejsze poczucie bezpieczeństwa, komfortu pracy w zespole i poza nim. Czując wagę ciągłych przemian zachodzących we współczesnej rodzinie, społeczeństwie i coraz nowocześniejszej szkole, niewątpliwie istotnym zadaniem jest nieustanne poszukiwanie nowych sposobów współdziałania szkoły ze środowiskiem. Poszukiwania innych rozwiązań powinny mieć na uwadze aktualne potrzeby szkoły i społeczności lokalnej oraz możliwości poszczególnych dzieci. Wszystkie elementy są interesujące jako nowości, ale po pewnym czasie tracą na atrakcyjności, co wymusza na szkole gotowość do zmian i dlatego wzrasta rola edukacji środowiskowej. Ma ona za zadanie wykształcenie świadomości o istnieniu współzależności między ludźmi oraz między społeczeństwem i przyrodą [1]. Wielkie znaczenie ma ciągłe pogłębianie u nauczycieli, rodziców, władz samorządowych i całej społeczności lokalnej przekonania o roli skutecznego dialogu między nimi w imię wspólnego celu, jakim jest niewątpliwie wychowanie, kształcenie i wspieranie rozwoju dziecka. Aby dialog ten był efektywny, konieczne jest dokształcanie wszystkich biorących w nim udział poprzez pojawianie się tej tematyki podczas szkoleń, zebrań i wystąpień w mediach lokalnych.

LITERATURA

- [1] Cichy D.: Szkoła wobec wyznań edukacji biologicznej i środowiskowej w XXI wieku. Wyd. IBE, Warszawa 2003
- [2] Dołęga M.J.: Podstawowe pojęcia w edukacji środowiskowej – spory definicyjne, [w:] Zeszyty naukowe nr 31, PAN, Warszawa 2002
- [3] Kowalski S.: Socjologia wychowania w zarysie. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1974

- [4] Kuźma J.: Pedagogika i edukacja a rola szkoły i nauczycieli w procesie rozwoju dzieci. [w:] Edukacja – szkoła – nauczyciele. Promowanie rozwoju dziecka. J. Kuźma i J. Morbitzera (red.). Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej – Kraków 2005.
- [5] MacBeath Kuma., Schratz M., Meuret D., Jakobsen L.: Czy nasza szkoła jest dobra?. WSiP, Warszawa 2003
- [6] Tuszyńska L.: Edukacja środowiskowa społeczności lokalnych w programach spółdzielni mieszkaniowych i placówek oświatowych. [w:] Edukacja środowiskowa społeczności lokalnych w programach spółdzielni mieszkaniowych i placówek oświatowych, red. L. Tuszyńska, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2006

**Instytut Tele- i Radiotechniczny
w Warszawie**
zaprasza do udziału
w V Międzynarodowej Konferencji
„Ekologia w elektronice”
w powiązaniu
z Europejsko-Chińskim Seminarium
„Zielona Elektronika”
które odbędą się
w Domu Technika
w Warszawie
przy ul. Czackiego 3/5
w dniach 26-27 maja 2008 r.

Informacje dla Autorów:

30.11.2007 – termin nadsyłania przez Autorów zgłoszeń udziału (tytuł i streszczenie referatu – pocztą lub mailem)

31.12.2007 – termin wysyłania decyzji o przyjęciu referatu wraz z instrukcją dot. przygotowania referatu

29.02.2008 – rozesłanie zaproszeń do udziału ze szczegółowym programem

Opłatę konferencyjną (udział, materiały, posiłki) w wys. 380 zł należy przekazać do 30 kwietnia 2008 r. na konto Bank BPH SA O. Warszawa 50 1060 0076 0000 3200 0078 9676 z dopiskiem: opłata konferencyjna ECO i nazwisko uczestnika.